

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige

REMISSVAR

2024-09-09

MFoF

Box 35

931 21 Skellefteå

**Remiss - Förslag till Myndigheten för familjerätt och föräldraskaps-
stöds allmänna råd (HSLF-FS 2025:XX) om socialnämndens ansvar för
frågor om vårdnad, boende och umgänge**

Diarienummer: AD 2023-711

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöds allmänna råd om socialnämndens ansvar för frågor om vårdnad, boende och umgänge.

Samarbetssamtal enligt 6 kap. 18 § föräldrabalken och 5 kap. 3 § socialtjänstlagen

En förälders begäran om samarbetssamtal

Syftet med samarbetssamtalet är enligt 5 kap. 3 § socialtjänstlagen att föräldrar under sakkunnig ledning ska nå enighet i frågor som gäller vårdnad, boende, umgänge och frågor som gäller barnets försörjning. Syftet är alltså att få föräldrarna att komma överens om viktiga saker som rör barnet. Samarbetssamtal bör därför enligt VBU:s uppfattning som utgångspunkt anses förenligt med barnets bästa.

Om en förälder begär samarbetssamtal innebär det i de allra flesta fall att föräldern har gjort bedömningen, eller har önskan eller förhoppningen, att föräldrarna kan övervinna sina svårigheter och komma överens i frågor som rör det gemensamma barnet. En förälders begäran om samarbetssamtal bör därför enligt VBU:s uppfattning som utgångspunkt anses förenligt med barnets bästa. En förälders begäran om samarbetssamtal bör därför leda till att socialnämnden verkar för att den andra föräldern samtycker till samtal.

VBU anser därför att rekommendationen i de allmänna råden bör vara att socialnämnden ska verka för att föräldrarna samtycker till samarbetssamtal. "Bör" i första stycket kan därför ersättas med "Ska". Förslaget bör därför lyda: "Om en av föräldrarna till ett barn vänder sig till socialnämnden med begäran om samarbetsamtal, ska nämnden verka för att den andra föräldern samtycker till samtal".

Om endast beskyllningar om misshandel eller andra övergrepp mot den andra föräldern framförs av en av föräldrarna, bör det inte per automatik innebära att det är olämpligt med samarbetssamtal. Om det visar sig att en av föräldrarna har misshandlat eller gjort sig skyldig till andra övergrepp mot den andra föräldern bör socialnämnden, i enlighet med vad som framhålls i förarbetena, ta ställning till om det är lämpligt med samarbetssamtal i nuläget och överväga om säkerhetsåtgärder

behöver vidtas samt om samarbetssamtal kan tjäna ett syfte längre fram. Utgångspunkten bör som sagt vara att samarbetssamtal i sig är förenligt med barnets bästa.

Bakgrunden till detta är att det i vårdnadstvister är grundlösa anklagelser vanligt förekommande. Detta är välkänt av domstolarna, som i en del fall förordnar om samarbetssamtal trots beskyllningar om övergrepp, missbruk, m.m., eftersom domstolen bedömer att samarbetssamtal är förenligt med barnets bästa.

När en domstol förordnar om samarbetssamtal ska socialnämnden initiera sådana samtal. Som konsekvensutredningen konstaterar har nämnden inte rätt att ompröva domstolens beslut om samarbetssamtal. Och av förarbetena framgår att ett domstolsförordnande om samarbetssamtal meddelas så snart det kan antas tjäna något syfte. Om det vid det första samtalet framkommer konkreta uppgifter om övergrepp och missbruk, har nämnden möjlighet att överväga om säkerhetsåtgärder behöver vidtas vid fortsatta samarbetssamtal eller om samtalsserien bör avslutas.

Det finns enligt VBU:s uppfattning ingen rimlig anledning att frånga denna ordning när det är en förälder som begär samarbetssamtal, d.v.s. att initiera samarbetsamtal och efter första samtalet bedöma om förutsättningar finns för fortsatta samtal.

Barnets delaktighet

Av 6 kap. 18 § föräldrabalken framgår att föräldrar kan enligt 5 kap. 3 § socialtjänstlagen genom samarbetssamtal få hjälp att nå enighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Och enligt 5 kap. 3 § socialtjänstlagen framgår att föräldrar kan erbjudas samtal under sakkunnig ledning i syfte att nå enighet i frågor som gäller vårdnad, boende, umgänge och frågor som gäller barnets försörjning (samarbetssamtal).

I jämförelse framgår av 6 kap. 2b § föräldrabalken att barnet ska få information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Och av 6 kap. 19 § fjärde stycket framgår att "Om det inte är olämpligt, ska den som utför utredningen höra barnet och redovisa barnets åsikter för rätten...".

VBU anser därför att formuleringen att "Barnet bör få delta i samarbetssamtal, med eller utan föräldrarna, om det inte är olämpligt" är missvisande, då stöd för "samarbetssamtal" i lagens mening saknas för barnet, eftersom syftet med barnsamtalen inte är att nå enighet mellan föräldrarna. Och barn ska inte heller behöva ta ställning i specifika frågor om vårdnad, boende, umgänge och frågor som gäller barnets försörjning, vilket framgår av förarbetena och är lagstiftarens mening. Syftet med barnsamtalen är att fånga in barn- och barnrättsperspektivet.

Förslaget bör därför justeras till att vara mer i linje med gällande lagstiftning och formuleras i termer om att "Barnet bör få delta i informationssamtal..." (Information till barnet och möjlighet för barnet att berätta om sin tillvaro och framföra sina åsikter). Jämför med informationssamtal under sakkunnig ledning till föräldrar enligt 5 kap. 3a § socialtjänstlagen och lag (2021:530) om informationssamtal.

När det gäller övriga föreslagna tillägg i de allmänna råden när inget samtal med barnet äger rum och information i stället hämtas från "föräldrarna" och socialnämnden verkar för att "föräldrarna" ger barnet information samt erbjuder barnet ett uppföljande samtal, anser VBU att tilläggen ökar barnets rätt till delaktighet och information och ligger i linje med gällande lagstiftning. Detta förutsatt, och så som framgår av formuleringarna, att båda föräldrarna involveras.

När det gäller nuvarande allmänna råd gällande upplysningar enligt 6 kap. 20 § och utredning enligt 6 kap. 19 § föräldrabalken - angående att utredaren bör låta barnet berätta eller på annat sätt åskådliggöra sin situation och att utredaren inte bör pressa barnet att lämna synpunkter eller ta ställning i sak samt förutsättningarna för samtalets innehåll och längd - men som inte är med i förslaget till nya allmänna råd, anser VBU att konsekvensutredningen inte för ett uttömmande och godtagbart resonemang om varför dessa rekommendationer ska utgå i de nya allmänna råden.

Att barn utifrån sina förutsättningar kan framföra sina åsikter på olika sätt och att en beskrivning av hur samtal med barn kan gå till kan framgå av socialnämndens handbok och därför inte behöver framgå av allmänna råd, så som konsekvensutredningen anför, är enligt VBU:s uppfattning inte tillräckliga skäl för att exkludera nuvarande rekommendationer från de nya allmänna råden.

Till skillnad från en handbok är allmänna råd generella rekommendationer om tillämpningen av en författning och anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende och utgör i praktiken en stor del av myndigheternas reglering. Medan en handbok är ett verktyg som syftar till att underlätta tillämpningen av regelverk inom ett visst område och bl.a. utgår från lagstiftning och allmänna råd. Och de allmänna råden är till skillnad från handböcker underlag för tillsynsmyndighets utredningar och beslut och ska hållas tillgängliga för allmänheten och publiceras i t.ex. författningssamlingar.

Vidare utgör utredningar enligt 6 kap. 19 § och upplysningar enligt 6 kap. 20 § föräldrabalken viktiga underlag för domstolen i mål om vårdnad, boende och umgänge. Dessa frågor bör bli tillräckligt utredda innan rätten meddelar ett interimistiskt beslut eller avgör målet. Reglerna är avsedda att säkerställa att domstolen får

ett så bra underlag som möjligt. Det är därför viktigt att utredningen och barnsamtalen genomförs och barnets inställning klarläggs och redovisas för domstolen på ett korrekt sätt, för att minimera risken att underlaget ifrågasätts i domstolen.

VBU anser därför att nuvarande rekommendationer angående att utredningen av barnets situation och att utredaren inte bör pressa barnet att lämna synpunkter eller ta ställning i sak samt förutsättningarna för samtalets innehåll och längd, bör ingå i de nya allmänna råden.

Föräldrarnas samarbetsförmåga, förmåga att sätta barnets behov främst och förmåga att ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet

I förslaget till nya allmänna råd används genomgående "föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som gäller barnet". Syftet är enligt konsekvensutredningen att skapa enhetlighet och stärka barnrättsperspektivet. Detta eftersom begreppet "förmåga" är enligt konsekvensutredningens bedömning det begrepp som är mest ändamålsenligt utifrån hur berörd förälder hanterar samarbetet.

Som konsekvensutredningen konstaterar framgår av den nya formuleringen i 6 kap. 5 § föräldrabalken från 2021 att rätten ska fästa avseende särskilt vid "föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst och ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet". Den tidigare lydelsen från 2006 var att rätten skulle fästa avseende särskilt vid "föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet".

Formuleringen i förslaget till nya allmänna råd är således densamma som användes i den tidigare lydelsen av 6 kap. 5 § föräldrabalken från 2006, d.v.s. att rätten ska fästa avseende särskilt vid "föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet" och som lagstiftaren valde bort i lagändringen från 2021.

Av betänkandet av 2014 års vårdnadsutredning, SOU 2017: 6 Se barnet, framgår att utredningen bedömde formuleringen som konflikt drivande och att betydelsen av "föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet" inte bör lyftas fram i lagtext. I stället valde 2014 års vårdnadsutredning att fästa avseende vid "föräldrarnas förmåga att samarbeta och ta ett gemensamt ansvar i frågor om barnet". Enligt VBU:s uppfattning bör följaktligen inte den tidigare formuleringen från 2006 års vårdnadsreform lyftas fram i de nya allmänna råden.

2014 års vårdnadsutrednings uppfattning var att regleringen om betydelsen av föräldrarnas förmåga att samarbeta signalerar en högre ambitionsnivå än om fokus läggs på föräldrarnas samarbetssvårigheter, i stället för hur deras agerande faktiskt påverkar barnet. Syftet med ändringen var att stärka både barnperspektivet och barnrättsperspektivet och att fokus flyttas från föräldrarna och deras konflikter till barnet. Samt att flytta fokus från föräldrarnas förmåga, eller snarare oförmåga, att

samarbeta. Vilket i sin tur kan leda till att det blir ett bättre helhetsperspektiv vid bedömningen av vad som är barnets bästa.

VBU anser därför att den tidigare formuleringen att "föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som gäller barnet", inte stärker barnrättsperspektivet så som konsekvensutredningen anför. I stället bör formuleringarna i nuvarande lagstiftning om "föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst och ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet" användas genomgående i de nya allmänna råden, eftersom de överensstämmer bäst med nuvarande lagstiftning och lagstiftarens intentioner.

Stockholm den 9 september 2024

Farouk Medina Ávila
Styrelseledamot (föredragande)

Matts Hertsberg
Ordförande (beslutsfattare)